

# THE PERSONALITY OF IVAN SOKOL AND HIS INFLUENCE ON THE ESTABLISHMENT OF THE INTERNATIONAL ORGAN FESTIVAL IN KOŠICE

## OSOBNOSŤ IVANA SOKOLA A JEHO VPLYV NA VZNIK MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU V KOŠICIACH

**Mgr. Alžbeta Popad'áková**

Katedra hudby, Pedagogická fakulta, Katolícka univerzita v Ružomberku, Slovensko

### ABSTRACT

The article deals with the International Organ Festival in Košice, which is a valuable festival of organ music. In the text, we draw attention to the founder of the festival, who was an excellent organist and teacher Ivan Sokol. We bring a look at his interpretive and pedagogical activities. The results of his work represented important milestones for the city and Slovak organ art.

**Key words:** Organ, slovak organ art, Ivan Sokol, festival, interpretation.

### ABSTRAKT

Príspevok sa zaoberá Medzinárodným organovým festivalom v Košiciach, ktorý predstavuje hodnotné podujatie organovej hudby. V texte upriamujeme pozornosť na zakladateľa MOF, ktorým bol vynikajúci organista a pedagóg Ivan Sokol. Prinášame pohľad na jeho interpretačnú a pedagogickú činnosť. Výsledky jeho práce majú nezastupiteľné miesto v histórii mesta Košice a v slovenskom organovom umení.

**Kľúčové slová:** Organ, slovenské organové umenie, Ivan Sokol, festival, interpretácia.

### ÚVOD

Vznik Medzinárodného organového festivalu je „naviazaný“ na niekoľko historických udalostí, ktoré výrazne ovplyvnili hudobné podujatia v meste. K výrazným medzníkom patrí festival Košická hudobná jar so začiatkom v roku 1956 a založenie Štátnej filharmónie Košice so vznikom v roku 1968. Medzi reformátorov a ľudí, ktorým umenie nebolo ľahostajné, patrí aj zakladateľ organovej triedy na košickom konzervatóriu – profesor Ivan Sokol. Práve on bol od roku 1970 zakladateľom a dramaturgom Medzinárodného organového festivalu (MOF). Jeho zásluhou sa odohralo množstvo organových recitálov a začala sa písať história MOF. Východoslovenskému centru vytvoril dlhoročnú tradíciu organových podujatí. Stal sa prvým objaviteľom a oživovateľom slovenských historických organov na východnom Slovensku. Okrem MOF je zakladateľom aj Organového festivalu Jozefa Grešáka v Bardejove a festivalu Humenské organové dni Štefana Thomána v Humennom.

## MEDZINÁRODNÝ ORGANOVÝ FESTIVAL V KOŠICIACH

Medzinárodný organový festival<sup>1</sup> je najstarším organovým festivalom na Slovensku. Organové recitály významných domácich a zahraničných umelcov najprv prebiehali v Dóme sv. Alžbety<sup>2</sup>, organové koncerty so symfonickým orchestrom v koncertnej sále Domu umenia.<sup>3</sup> „Hlavný dramaturg MOF Ivan Sokol sústredil pozornosť na voľbu organistov mimoriadnych interpretačných kvalít a výberu skladieb rôznych národných škôl pre organ od najstarších čias až po súčasnosť.“ (Bulletin X. ročníka MOF, 1980).

Festival sa konal v mesiacoch máj a jún. Jednotlivé koncerty neboli viazané iba na výlučne organové recitály. Postupne sa festival rozvíjal a rozrastal aj v dramaturgii. Na festivale sa predstavovali interpreti rôznych národností (napr. Holandsko, Rusko, Nemecko, Poľsko, Švédsko, Česko, Veľká Británia) a tiež k obohateniu koncertov prispelo spoluúčinkovanie sólistov (spev, trúbka, husle, flauta, gitara, hoboje, viola, vibrafón, bicie nástroje, anglický roh, violončelo, lesný a alpský roh, pozauna). Pestrosť a rôznorodosť festivalu sa rozšírila aj o spoluprácu s orchestrom a zborom (Štátna filharmónia Košice, Slovenský komorný orchester, Štátny komorný orchester Žilina, Orchester ŠD v Košiciach, Komorný orchester členov ŠfK, Československý komorný orchester, Janáčkova filharmónia Ostrava, Miešaný zbor ŠD v Košiciach, Slovenský filharmonický zbor, Miešaný zbor mesta Bratislavy, Košický spevácky zbor učiteľov). Predstavenie improvizácií jednotlivých interpretov a premiéry skladieb najmä slovenských skladateľov sa stali tiež dôležitou súčasťou koncertov, ktoré zvyšovali úroveň i kvalitu festivalu (Žigová, 1997).

Po náhlejši smrti profesora v roku 2006 Medzinárodný organový festival nesie jeho meno – Medzinárodný organový festival Ivana Sokola. Úlohu dramaturga prevzala manželka Ivana Sokola - Gertrud Sokol. Pamiatku profesora si účinkujúci uctili na každom koncerte chorálovou predhrou „In dir ist Freude“ (BWV 615) J. S. Bacha s venovaním „in memoriam Ivan Sokol.“ Okrem zmeny názvu sa rozšírilo aj miesto konania festivalových koncertov. Koncerty sa konali aj v Evanjelickom kostole<sup>4</sup> v Spišskej Novej Vsi, v Kostole Nanebovzatia Panny Márie<sup>5</sup> v Rožňave, v Rímsko-katolíckom farskom kostole sv. Jakuba v Levoči a v Drevenom artikulórnem kostole v Kežmarku<sup>6</sup>. História a množstvo odohraných recitálov predstavujú hodnotné bohatstvo zanechané na území východného Slovenska.

Dôležitý fakt, že festival patrí medzi najstaršie európske hudobné festivaly svedčí o prinášaní radosti z organovej a komornej hudby, o vychovávaní publika aj k hudbe slovenských skladateľov a o neustálej tvorivej činnosti zakladateľa festivalu a jeho spoluorganizátorov. Festival je výsledkom spolupráce zaniatených ľudí pre hudbu a dôkazom, že aj napriek nepriaznivým situáciám a prekážkam je stále možné budovať hodnotné dielo, pretože úlohou hudby je prinášať radosť a jej skryté posolstvo.

---

<sup>1</sup> Od roku 2006 už nesie názov Medzinárodný organový festival Ivana Sokola, na pamiatku jeho zakladateľa.

<sup>2</sup> Koncertný nástroj bol k dispozícii od roku 1966.

<sup>3</sup> V koncertnej sále Domu umenia je od roku 1978 k dispozícii trojmanuálový organ s dvoma hracími stolmi. (traktúra mechanická a elektrická). Dispozícia organu je uvedená v prílohe.

<sup>4</sup> Organ postavil v rokoch 1822 - 1823 viedenský majster Friedrich Deutschmann. V roku 2001 bola realizovaná významná prestavba a rekonštrukcia nástroja (R. Mašlár, G. Bies, S. Števec, P. Franzen).

<sup>5</sup> Chrámový organ je umiestnený na západnej empore. Bol obnovený a rozšírený pri stavebných úpravách v roku 1901.

<sup>6</sup> Organ patrí medzi najstaršie a najcennejšie funkčné dvojmanuálové organy na Slovensku a je zapísaný ako národná kultúrna pamiatka chránená Unesco.

## OSOBNOSŤ PROFESORA IVANA SOKOLA

Ivan Sokol sa narodil 15.6.1937 v Bratislave. Venoval sa štúdiu hry na klavíri pod vedením Márie Cikkerovej. Neskôr v rokoch 1952–1957 študoval hru na organe u Irmy Skuhrovej na Konzervatóriu v Bratislave a vo vysokoškolskom štúdiu pokračoval na Akadémii múzických umení v Prahe (1961–1965) pod pedagogickým vedením Jiřího Reinbergera. Zúčastnil sa súťaže Pražská jar (1966), kde získal 2. cenu a titul laureáta. Na súťaži J. S. Bacha v Lipsku (1968) sa stal finalistom a obsadil 7. miesto.

## PEDAGÓG

Po absolvovaní štúdií pedagogicky pôsobil na Ľudovej škole umenia v Bratislave (1960 – 1961), ďalej na Konzervatóriu v Košiciach (1964 – 1976) a VŠMU v Bratislave (1995 – 2005) ako pedagóg organovej hry. Na Katolíckej univerzite v Ružomberku pôsobil v rokoch 2002 – 2005 ako garant organovej hry na Katedre hudby. Venoval sa tiež aj vedeniu letných interpretačných kurzov.

Pedagogicky vychovával a formoval mladých ľudí k organovému umeniu. Oslovili sme troch jeho bývalých absolventov, ktorí boli ochotní podeliť sa s nami o ich spomienky na profesora a čas štúdií. Na otázku: Ako si spomínate na osobnosť profesora Ivana Sokola ako Vášho pedagóga?, odpovedali nasledujúcimi slovami:

Mgr. art. Peter Sochuľák

*„Osobnosť prof. Sokola charakterizujú pre mňa 3 slová: ľudskosť, skromnosť a odbornosť. Týmto sa prezentovala aj jeho pedagogická činnosť. Bol nesmierne obetavý, ochotný a trpezlivý.“*

Mgr. Júlia Habovštiaková

*„Bol to človek veľkého srdca a obetavého ducha, jednoduchý a skromný, pritom odborník a špičkový organista, ktorý mal rad svojich študentov a urobil pre nich čokoľvek. Som mu vďačná nielen zato, že ma naučil pracovať s organovou literatúrou, hrať skladby rôznych štýlových období, registráciu nástroja pri jednotlivých skladbách, ale aj za to, že mi bol príkladom dobrého pedagóga a úžasného človeka.“*

doc. PaedDr. Mgr. art. Zuzana Zahradníková, PhD.

*„Prof. Ivan Sokol patril k tým vzácnym ľuďom, v ktorých sa spájal veľký talent s poctivou a precíznou prácou. Bol významnou osobnosťou organového umenia, možno známy viac za hranicami ako na Slovensku, ktorý však napriek svojim kontaktom a spoločenskej pozícii si zachoval veľkú skromnosť a pokoru.“*

## ZAKLADATEĽ ORGANOVEJ TRIEDY V KOŠICIACH

V rámci oddelenia klávesových nástrojov na Konzervatóriu v Košiciach sa začala vyučovať hra na organe v roku 1964. Organová trieda sa otvorila vďaka profesorovi Ivanovi Sokolovi. Na úplnom začiatku bola škola bez kráľovského nástroja. Avšak táto nepriaznivá situácia sa vyriešila pomerne rýchlo, vďaka pomoci profesora Dr. Jiřího Reinbergera. Firma Varhany Krnov darovala škole pre vyučovanie dvojmanuálový pneumatický organ.<sup>7</sup> Ďalším dôležitým medzníkom pre organovú triedu bol rok 1976. Vďaka zásluhe profesora Ivana Sokola, v poslednom roku jeho pedagogického pôsobenia na škole, bol postavený firmou

---

<sup>7</sup> Organ bol pôvodne vyhotovený pre prezentáciu podniku EXPO v Bruseli.

Rieger – Kloss z Krnova trojmanuálový mechanický organ. Študenti týmto nástrojom získali výborné podmienky pre svoju umeleckú činnosť a rozvoj. V rámci slovenských konzervatórií je tento organ pokladaný za jeden z najhodnotnejších. Dvanásťročné pôsobenie profesora Ivana Sokola bolo pre košické konzervatórium veľkým prínosom. Vytvoril odbor, ktorý a vychoval úspešných absolventov, z ktorých vynikli Vladimír Rusó, Anna Zúriková – Predmerská, Emília Dzemjanová, Monika Melcová, Bernadeta Šuňavská, Marek Vrábel (Dzemjanová, 2001).

## INTERPRET ORGANOVÝCH DIEL

Pôsobenie Ivana Sokola v Košiciach od roku 1964 znamená novú vlnu organového umenia na východnom Slovensku. Spája v sebe nie len tvorivého interpreta, ale aj pedagóga a organizátora organových podujatí vo východoslovenskej oblasti. Jeho pôsobenie sa neviaže iba na domácku košickú oblasť, ale siaha aj za hranice Slovenska. Ivan Sokol sa dostal na úroveň významných osobností slovenského hudobného života so širokým repertoárom, ktorý z roka na rok rozširoval. Skromné začiatky koncertnej činnosti sa postupne vypracovali na pravidelné koncerty so svojou poslucháčskou základňou a stretli sa s pozitívnymi ohlasmi (Čurilla, 1976) *„Každé jeho vystúpenie, či nahrávka znamená prínos nielen pre duchovné obohatenie vnímateľa, ale umeleckou transpozíciou vlastného so všeobecným inovuje a reflektuje tvorivú interpretáciu organových diel v prospech pozdvižnutia slovenského kultúrneho povedomia.“* (Čárska, 1987, s. 1)

Vtedajšia košická tlač<sup>8</sup> priniesla recenzie na pôsobenie Ivana Sokola v Košiciach i na jeho zahraničné vystúpenia. *„Po úspešnej a pomerne dobrej tradícii v oblasti kompozičnej, ale i reprodukčnej otvára vedenie Konzervatória v Košiciach vyučovanie hry na organ. Prvým prof. sa stáva I. Sokol, absolvent pražskej AMU.“* (Čurilla, 1976, s. 47)

Zaslúžil sa o oživenie organového umenia na východnom Slovensku. *„Príchodom ambiciózneho organistu I. Sokola mohli Košice nastúpiť cestu zaujímavých koncertných podujatí. Jeho organové koncerty naviazali na starú košickú organovú tradíciu.“* (Čurilla, 1976, s. 47)

Zo širokej koncertnej činnosti a ciest Ivana Sokola sa v roku 1975 objavila správa zo zahraničnej cesty s nasledujúcim textom, i so slovami samotného profesora: *„Prof. I. Sokol sa včera vrátil z mesačného turné po USA...9 koncertov v rôznych mestách napospol dobré navštívené, obecenstvo prevažne mladé...mal som odborné prednášky na univerzitách, študenti sa zaujímali najmä o interpretáciu starých majstrov predovšetkým J. S. Bacha, ale i o súčasnú organovú tvorbu.“* (Čurilla, 1976, s. 47)

Sokolova interpretácia J. S. Bacha sa radila bezpochyby na vysokú úroveň. *„Preplnená Reduta 8. decembra nenechávala v pochybnostiach, že Ivan Sokol kompletným uvádzaním organových diel J. S. Bacha získal si už stálych poslucháčov, najmä z radov mládeže. Perfektná realizácia tejto hudby našim popredným umelcom, vyjadrovala dokonalosť, harmóniu a stotožnenie sa s filozofiou autorových diel... úspornosťou výrazových prostriedkov, primeranou dynamickou a farebnou škálou, citlivou prácou s registrami,*

---

<sup>8</sup> Východoslovenské noviny (zo dňa 15.10.1965); Pravda (zo dňa 20.4.1966, zo dňa 19.12.1975); Večer (zo dňa 6.2.1975).

*podriaďujúc hudobný prúd vrúcnej oddanosti, majstrovstvu tvorcu, udržiaval tetivu napätia v priebehu celého vystúpenia.“ (Čurilla, 1976, s. 47)*

V roku 1979 bol Ivanovi Sokolovi udelený titul zaslúžilého umelca. Už v tomto období mal naštudované veľké množstvo organových skladieb: kompletne organové dielo J. S. Bacha, D. Buxtehudeho, F. Mendelssohna - Bartholdyho, G. F. Händla, J. Brahmsa, P. Hindemitha, C. Francka. Jeho repertoár zahŕňal aj skladby M. Regera, R. Schumanna, O. Messiaena, J. Allaina, A. Honeggera a koncerty s organom. Bol veľkým "propagátorom" českej organovej tvorby: B. M. Černohorský, J. K. Vaňhal, F. X. Brixi, J. K. Kuchař, B. A. Wiedermann, M. Kabeláč, J. B. Foerster, V. Novák, M. Sokola, P. Eben, J. Vrána. V roku 1979 mal za sebou už aj nahrávanie gramoplatní. Zvláštnou kapitolou v jeho umeleckom životopise je prezentovanie slovenskej organovej hudby. „*Mnohých inšpiroval, vyprovokoval, premiéroval, naštuoval a uviedol doma i v zahraničí. Od A. Moyzesa, Suchoňa, cez Holoubka, Grešáka, Hirnera, Nováka až k Zeljenkovi, Salvovi, Hatríkovi, Podprockému. A neboli to ojedinelé exkurzie - niekedy i dve, tri diela toho istého autora.*“ (Ursínyová, 1979, s. 1)

Gramoplatňou s názvom Súčasná slovenská organová hudba z roku 1977 preukázal úctu nielen slovenskej hudbe, ale aj jeho organovému umeniu, v ktorom je dominantná muzikalita a ukrytý zmysel pre gradáciu farebno-zvukových možností nástroja. Interpret rád propagoval slovenskú hudbu a recenzia ho hodnotí, „*že v plnej miere realizuje svoj cit, skúsenosť, veľké technické predpoklady a expresivitu prejavu najmä v dielach súčasníkov.*“ (Gramorecenzie, 1977). Časopis Hudobný život v rozhovore s Ivanom Sokolom prináša odpoveď na otázku, aký repertoár preferuje. „*Staviam samozrejme na organovom diele J. S. Bacha. Jestvuje aj veľa romantickej organovej literatúry, tú však treba úzkostlivo vyberať, lebo mnoho z týchto diel, vo svojej dobe veľmi obľúbených, dnes už máločo povie. Naproti tomu je veľa dobrej súčasnej literatúry, ktorá sa ešte nedostala do povedomia bežného konzumenta. Takéto cenné diela nájdeme aj v predbarokovej tvorbe. Snažím sa takúto hudbu zaraďovať do svojich programov a popularizovať ju. Často to však naráža na nástrojové ťažkosti*“ (Skřepek, 1971, s. 3). Repertoár si vyberal starostlivo. Viackrát sa pri charakteristike jeho interpretácie uvádzalo, že neinterpretoval pre samotnú hru, ani pre povinnosť odohrať si koncert. Vyberal si skladby od raného baroka až po súčasnosť. „*Interpretačnú os*“ repertoáru tvoril Johann Sebastian Bach a práve tomuto okruhu venoval najviac pozornosti (Čárska, 1997).

Ako by sa dala charakterizovať interpretácia Ivana Sokola? „*Sokolov prednes púta nielen priezračnosťou faktúry, prirodzeným dychom, zámernou nepateticosťou, prirodzeným citovým ponorom, ale aj zmyslom pre správnu mieru registrácie, ktorú volí v závislosti od dispozície nástroja, tempa i štýlu skladieb a pravda, i v súlade s akustickými danosťami daného priestoru.*“ (Čížik, 2002, s. 126). V dielach sa objavovaním nových harmónií dostal k tónom čistých nebeských výšok. Silou presvedčivej interpretácie ich dokázal odovzdávať pozorným poslucháčom. Neplatí to výlučne len pre diela Bacha, ale pre všetkých odohraných autorov, ktorých sa Ivan Sokol dotkol jeho otvoreným srdcom hudobníka. Petr Eben a Olivier Messiaen mu tiež boli blízki (Čárska, 2005). Interpretácia Oliviera Messiaena v dielach *Le Banquet céleste* a *La Nativité du Seigneur* v podaní Ivana Sokola predstavovala hĺbku a nechýbala bázeň, ktorá dotvárala samotné tlmočenie diela. „*Ak sa Sokol rozhodol pre recitál*

*zostavený z Messiaenovej tvorby, svedčí to o jeho vnútornej rezonancii, ktorú demonštroval v odovzdaní sa hudbe a jej tvorcovi." (Čárska E. , 2002, s. 20)*

Vyššie uvedené informácie prezrádzajú malú časť o veľkosti osobnosti a interpreta Ivana Sokola. Jeho zaniechanie a zápal pre organovú hudbu je jasne čitateľný z hudobných aktivít. Ako uvádza v rozhovore s Etelou Čárskou, viera a hudba prenikala celú jeho osobnosť. „*Veľakrát som dostal otázku, ktorú hudbu - skladbu mám najradšej. V poslednej dobe odpovedám: Agnus Dei z Bachovej Omše h mol. Keď túto hudbu počúvam, myslím si, že ju nevytvoril ani človek, lebo je v nej obsiahnuté všetko, že sa otvárajú nebesá a že ju písala ruka Božia...*“ (Čárska, 2005, s. 3).

Výsledkom dlhoročnej koncertnej činnosti bola účasť na festivaloch a spolupráca s významnými dirigentmi a orchestrami. Ako sólista pôsobil v Štátnej filharmónii Košice v rokoch 1974 – 2005. Koncertoval v Rusku, pobaltských krajinách, v ázijských republikách, v USA a Mexiku. Zúčastnil sa na festivaloch BHS, Dni organovej hudby v Bratislave, MOF, ODJG v Bardejove, Historické organy na Slovensku, KHO, Piešťanský a Trenčiansko-teplický festival, Pražská jar, Medzinárodný hudobný festival v Brne, v Olomouci, v Ostrave, Wiener Festwochen, na festivaloch v Istanbule, Bruseli, Stockholme, Arnstadte, Erfurte, Bruseli a na slávnostiach v Krakove, Vroclavi, Lodži a v Olive.

Spolupracoval so Štátnou filharmóniou Košice, Slovenskou filharmóniou; so Štátnym komorným orchestrom Žilina, s Českou filharmóniou, Symfonickým orchestrom FOK, Symfonickým orchestrom Českého rozhlasu Praha, so Symfonickým orchestrom v Plzni, s orchestrom vo Vroclavi, s Krakovskou filharmóniou, Collegium musicum des WDR.

Z dirigentov spoluúčinkoval s Ondrejom Lenárdom, Ľudovítom Rajterom, Bystríkom Režuchom, Štefanom Róblom, Ladislavom Slovák, Róbertom Stankovským, Jánom Zimmerom, Karlom Ančerlom, Mariom Klemensom, Jiřím Koutom, Tomášom Koutnikom, Stanislavom Macurom, Lubomírom Mátlom, Václavom Neumannom, Liborom Pešekom, Jindřichom Rohanom, Milivojom Uzelacom, Leopoldom Mayerom, Alfredom Walterom.

## **ODKAZ IVANA SOKOLA**

Ivan Sokol rozvíjal svoje interpretačné schopnosti ako sólista, na druhej strane posúval svoje skúsenosti ďalej svojim študentom. Spájal umeleckú a pedagogickú činnosť v jeden celok. Výsledky práce sú pre nás bohatou inšpiráciou a odkrývajú veľkosť jeho osobnosti.

Zakladateľská osobnosť Medzinárodného organového festivalu – Ivan Sokol má najväčší podiel a zásluhu na jeho existencii. Počas štúdií jednotlivých ročníkov festivalu, ich repertoáru, sólistov, dramaturgií a výberu miest jednotlivých organových koncertov na historických nástrojoch môžeme potvrdiť, že Medzinárodným organovým festivalom v roku 1970, jeho prvým koncertom 18. 5. 1970 sa začalo budovať výnimočné dielo. Nikto vo vtedajšom čase a podmienkach nemohol predvídať, ako cestou sa bude festival vyvíjať v ďalších rokoch kvôli nepriaznivým podmienkam vládnuceho režimu komunistickej strany. Ale profesor Ivan Sokol vždy hľadal spôsoby, ako festival rozvíjať a posúvať dopredu. Z výsledkov dosiahnutej práce mu veľmi záležalo na progresii organového umenia. Napríklad založenie organovej triedy na košickom konzervatóriu, stavba organu v Dome umenia a množstvo malých, možno neviditeľných skutkov tvrdej práce. Dielo Ivana Sokola bolo veľkým prínosom pre slovenské organové umenie a jeho odkaz pretrváva na Slovensku

do dnešných dní. Mohli by sme ho tlmočiť nasledujúcimi slovami: "vychovávať a prežívať hudbu srdcom".

## ZÁVER

Profesor Ivan Sokol má veľký podiel na položení základov slovenského organového umenia a jeho formovaní. Výsledkom jeho aktívnej práce je stále trvajúci Medzinárodný organový festival v Košiciach s bohatou históriou. Jubilejný 50. ročník je kvôli súčasnej pandemickej situácii preložený na rok 2021.

## BIBLIOGRAFIA

1. Čárska, E. (2002). Duchovná rezonancia. In *Hudobný život*. Roč. XXXIV, č. 11, s. 20.
2. Čárska, E. (2005). Hudobník s otvoreným srdcom. In *Hudobný život*. Roč. XXXVII, č. 9-10, s. 3.
3. Čárska, E. (1997). Ivan Sokol. In *Hudobný život*. Roč. XXIX, č. 11, s. 5.
4. Čárska, E. (1987). Zaslúžilý umelec Ivan Sokol laureát Štátnej ceny Klementa Gottwalda. In *Hudobný život*. Roč. XIX, č. 11, s. 1.
5. Čížik, V. (2002). *Slovník slovenského koncertného umenia I*. Bratislava: Hudobné centrum.
6. Čurilla, Š. (1976). Mimoškolská činnosť profesorov konzervatória. In *Konzervatórium Košice 1951-1976*. Merešš, Š. a kol. Košice : Konzervatórium v Košiciach.
7. Dzemjanová, E. (2001). Oddelenie organu a cirkevnej hudby. In *Konzervatórium Košice 1951 – 2001*. Bukovinská, J. a kol. Košice: Nadácia konzervatória v Košiciach.
8. Gramorecenzie (1977). *Súčasná slovenská organová hudba*. In *Hudobný život*. Roč. IX. , č. 11, s. 5.
9. Skřepek, R. (1971). Ivan Sokol – predstaviteľ slovenskej organovej školy. In *Hudobný život*. Roč. III, č. 11, s. 3.
10. Ursínyová, T. (1979). Noví zaslúžilí umelci. In *Hudobný život*. Roč. XI, č. 11, s. 1.

## Pramene

1. Bulletin X. ročníka Medzinárodného organového festival v Košiciach (14. – 28. apríla 1980). Košice : ŠFK.
2. Žigová, A. (1997). *Medzinárodný organový festival v Košiciach 1970-1996* : absolventská práca. Košice: Konzervatórium v Košiciach.

## Contact

Mgr. Alžbeta Popad'áková

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta, Katedra hudby, Ružomberok, Slovakia

alzbeta.popadakova995@edu.ku.sk

školiťel': doc. PaedDr. Mgr. art. Zuzana Zahradníková, PhD.